

"Hem Amerika'nın en yüksek ve meşhur feylesofu olan Mister Carlyle dahi aynen Bismarck gibi demiş:.." Bu meşhur Thomas Carlyle midir? Mezkur sözü hangi kitabında ve neresinde geçiyor?

Avrupa'nın dahi muhakkiklerindedir. İskoç asıllı tarihçi, yazar ve eleştirmen. **4 Aralık 1795 tarihinde** Ecclefechan'da (Dumfriesshire, İskoçya) **doğdu**. Kalabalık bir aile çocuğu olup, annesi ve sekiz kardeşine olan aşırı bağlılığını ömrü boyunca devam ettirdi. Köy okulunu bitirdikten sonra Annan Akademisi'ne gönderildi (1805). Bu okuldan sonra Edinburg Üniversitesi'ne gitti (1809). Bu sırada belli bir konu üzerinde yoğunlaşmamakla beraber çok sayıda eser okudu. Babası papaz olmasını istediye de buna ilgi göstermedi.

Matematik eğitimini alarak 1814'te bu dersi vermeye başladı. Maddeciliğe ve rasyonalizme karşıydı. Siyasi ve kültürel tarihin akışını ancak olağanüstü kişilerin değiştirebileceğini savundu. İlahi aydınlığı hedef aldı. 1837 yılında "**Fransız Devrimi**" adlı büyük eserini kaleme aldı. Yalnızca giysilere ve dış görünüme önem verilen, riyakar bir toplumda yaşamaktan müthiş bir derecede rahatsız oldu.

Fransız Devrimi sonrası saray mensubu ve soyluların çılgınlık ve bencilliklerini eleştirdi. Bu durum onu manevi değerler üzerinde daha fazla yoğunlaşmasını netice verdi. Gittikçe müthiş bir derecede kök salan ve toplumda şiddetli bölünmelere, sınıflar arasındaki farkın zenginden yana gelişmeyi netice veren, kapitalist sisteme şiddetle karşı çıktı. Chartism (1840), Kahramanlar (1841), Geçmiş ve Bugün (1843) adlı eserlerinde, "**birakın yapsınlar**" yaklaşımını eleştirdi. Burjuva sınıfının vurdumduymazlığı ile rejim karmaşasına eleştiriler yöneltti. Geleneksel iktisadi sisteme karşı çıktı.

Bozulan ve gittikçe yok olan değerler üzerine eğilerek, bunların yaşatılması veya yeniden topluma kazandırılması gereği üzerinde durdu. O, İslam Dünyası ve Almanya'da, eski değerler üzerinde kurulacak yeni bir düzenle inkişaf edileceğine inandı.

Ülke çapında bir üne kavuşup maddi sıkıntıları aştığı, feraha ulaştığı bir anda eşinin ölümü, hayatı üzerinde çok etkili oldu. Bundan sonra geçen on beş yıl boyunca kendini toparlayamadı. **1881 yılında Londra'da öldü**.

Carlyle, 1841'de yayınlanan "On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History" adlı eserinde; Hz. Muhammed (asm)'i kahramanı, Dante ve shakespeare'i sevdiği şairleri, Luther ve Knox'u din adamı, Johnson ve Burns'i edebiyatçı, hükümdar olarak da Cromwell ve Napoleon'u gördüğünü ve beğendiğini yazdı (Bu kitabın Hz. Muhammed Aleyhisselam ile ilgili kısmı, "**Peygamber Kahraman**

Muhammed" adıyla Türkçe tercümesi -1958,1963- yayınlandı).

On dokuzuncu yüzyıldaki kargaşadan ötürü, daha önceki düzene övgüler yazdı. Ancak, dogmatik kiliseden tiksindiği gibi Hristiyanlığı da reddetti. Sıradan insanları sevmezdi. Hristiyanlığın zayıflara ve günahkârlara fazla değer vermesini hazmedemiyor, İncil'in doğruluğundan şüphe duyuyordu. Daha önce eğitim gördüğü Edinburg Üniversitesi'nin rektörlüğüne atandı ve göreve başlarken yaptığı ilk konuşmada yüksek ahlaki öğütledi. Aynı yıl bastırıldığı "Kitap Seçimi Üzerine" adlı eseri ve başarılı rektörlüğü ile parlak bir başarı kazandı. İnanç noktasında en çok etkilendiği hususların başında; Yarattıcı'nın yüceliği ve ruhun ölümsüzlüğü gelir. Özellikle fen bilimlerindeki hızlı gelişmeler, araştırmalara dayanan fikir ve düşüncelerin ön plana çıkarak hak ettikleri değeri kazanmaları, ..."İslâmiyet güneşinin tutulmasına (inkişafına) ve beşeri tenvir etmesine mümânaat eden perdeler açılmaya başlamışlar. O mümânaat edenler çekilmeye başlıyorlar" şeklindeki ifadeleri doğruladı. Ömrü boyunca arayış içinde olan ve çok sayıda eser okuyan Carlyle, kiliseyi ve Hristiyanlığı eleştirdiği gibi Hz. Muhammed'e olan hayranlığını da açıklamaktan ve eserlerinde belirtmekten çekinmedi.

Hakka taraftar olup, İslam Peygamberinin faziletlerini dile getirdi ve övgüler yağdırdı. Dini taassubun hüküm sürdüğü ve İslam beldelerinin tek tek işgal edildiği bir dönemde bir üniversite rektörünün Hz. Muhammed (asm), Kur'an-ı Kerim ve İslamiyet hakkındaki övücü sözleri dikkate değerdir. Türkçe olarak yayımlandığını belirttiğimiz eserin ilgili bölümlerinden bir kısmını Bediüzzaman Hazretleri de bazı eserlerine almış ve Onu övücü ifadeler kullanmıştır.

Carlyle'in ifadeleri tamamen araştırmaya dayanıp yılların araştırmaları sonucu tahakkuk eden birikimin neticesidir.

"Başka kitaplar, hiçbir cihette Kur'ân a yetişemez. Hakiki söz odur, onu dinlemeliyiz."(1)

"Kur'ân'ı bir kere dikkatle okursanız, Onun husûsiyetlerini izhâra başladığını görürsünüz. Kur'ân'ın güzelliği, diğer bütün edebî eserlerin güzelliklerinden kâbil-i temyizdir. Kur'ân'ın başlıca hûsûsiyetlerinden biri, onun asliyetidir. Benim fikir ve kanatime göre, Kur'ân, serâpâ samîmiyet ve hakkâniyetle doludur. Hazret-i Muhammed'in (a.s.m.) cihâna tebliğ ettiği dâvet hak ve hakîkattir."(2), (3).

"İslâmiyet gayet parlak bir ateş gibi doğdu. Sair dinleri kuru ağacın dalları gibi yuttu. Hem bu yutmak İslâmiyetin hakkı imiş. Çünkü sair dinler-fakat Kur'ân'ın tasdikine mazhar olmayan kısmı-hiç hükmündedir". "En evvel kulak verilecek sözlerin en lâyıkı Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) sözüdür. Çünkü, hakikî söz, onun sözlere dir."(4)

Yoğun araştırmasının sonunda yazdığı bu ifadeler aynı zamanda, doğru bildiğini pervasızca ifade eden özelliğinin de bir göstergesidir. Carlyle Resulullah (a.s.m.) ve Kur'an hakkındaki nakledilen cümle ve düşüncelerini **Tarihte Kahramanlar** isimli kitabında ve bu manadaki seri Konferanslarında işlemiş ve nazara vermiştir. **Bu kitap hakkında kısaca bilgi ise şudur.** Carlyle'ın On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History (Tarihte Kahramanlar, Kahramanlara Tapınma ve Kahramanlık) isimli eserinde, kahramanlar tarih yapıcı aktörler olarak şu şekilde sıralanır:

Tanrı-kahraman (pagan mitleri), peygamber-kahraman (Hz. Muhammed), şair-kahraman (Dante ve Shakespeare), din adamı-kahraman (Luther ve Knox), edebiyatçı-kahraman (Johnson ve Burns) ve hükümdar-kahraman (Cromwell ve Napolyon). Carlyle'ın 1840 Mayısında verdiği ve tarihi yapan temel aktörlerin kahramanlar olduğu varsayımından hareketle altı kahramanı konu alan Konferanslar serisinin, 8 Mayıs 1840'ta verilen ve **“Peygamber Olarak Kahraman: Muhammed”** başlığını taşıyan Konferansı, Orta çağ Hristiyan dünyasının İslam Peygamberi hakkındaki hakim faraziyelerinin reddi üzerine kuruludur.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Emirdađ Lahikası-I, 206. Mektup.](#)
- (2) bk. [İşaratü'l-İcaz, Ecnebî Filozofların Kur'ân'ı Tasdiklerine Dair Şehadetleri.](#)
- (3) Krş. *Thomas Carlyle, On Heroes, Hero-Worship, And The Heroic In History, s. 65-66.*
- (4) bk. [Hutbe-i Şamiye.](#)